

Serbest eczacılık

Dr. Mahmut Tokaç

1963 yılında Ordu, Ünye'de doğdu. 1979'da Ünye Lisesinden, 1985'te İstanbul Üniversitesi (İ.Ü.) Cerrahpaşa Tıp Fakültesinden mezun oldu. 2000 yılında İ.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji ve Tıp Tarihi Bölümünde doktorasını tamamladı. 2002-2003 arasında İstanbul 112 Ambulans Komuta Merkezi Başhekimliği, 2003-2009'da Sağlık Bakanlığı İlaç ve Eczacılık Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcılığı ve Genel Müdürlüğü ile 2009-2013 arasında İstanbul Başakşehir Devlet Hastanesi Başhekimliği görevlerinde bulundu. Dr. Tokaç halen İstanbul Medipol Üniversitesi Tıp Fakültesi Deontoloji ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi ve Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulama Araştırma Merkezi Müdürü olarak görev yapmaktadır.

Eczacılığın temel yasası 18 Aralık 1953 tarihinde kabul edilen 6197 sayılı "Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun"dur. 2012 yılında bu Kanunda köklü değişiklikler gerçekleştirildi. Bu durum gündeme geldiğinde İlaç Eczacılık Sağlık Bilim ve Teknolojileri Vakfı'nın (İVEK) sitesinde seri halde yayımlanan 5 yazımız ile değiştirilen hususlar ele alınmıştı. Yazı serimizin üçüncüsünü şu şekilde sonlandırmıştık: "Sonuç olarak TEB'in Sağlık Bakanlığı ile mutabık kalınan metinde kesinlikle değişiklik yapılmaması yolundaki ısrarının kontrollü değişikliğe sıcak bakma şeklinde değişmesi ve aşağıda maddeler halinde sıraladığımız düzeltmelerin Sağlık Komisyonunda yapılmasının eczacıların menfaatine olacağına bilinmesi arzumuzdur. Yapılması gerekli düzeltmeler:

1. Kanun'un değişen 5. maddesinin 3. fıkrasına "Nüfusu 3 milyondan fazla olan büyükşehirlerde ilçe sınırı olarak büyükşehir sınırları kabul edilir" hükmü ilave edilmelidir.

2. Kanun'un değişen 5. maddesinin 5. fıkrasındaki "Eczacılar, meslekte geçirilen toplam yıl sayısı ile eczacının hizmet puanı çarpımı sonucu tespit edilen yerleştirme puanı verilir" cümlesi tamamen çıkartılmalıdır.

3. Kanun'un değişen 35. maddesinin 1. fıkrası "Eczanenin hizmet verdiği saatlerde mesul müdür eczacı ve/veya

varsa ikinci eczacı ve yardımcı eczacılar, görevi başında bilfiil bulunmak mecburiyetindedir" şeklinde olmalıdır."

Sağlık Bakanlığı ile TEB arasında mutabık kalınan metnin TBMM'de grubu bulunan 4 partinin milletvekilleri tarafından aynı metin şeklinde 4 ayrı kanun teklifi olarak verilmesi ve Sağlık Komisyonundan küçük revizyonlarla geçmesi üzerine, TBMM'nin 17 Mayıs 2012 tarihli Genel Kurulunda en hızlı geçen kanun değişikliği olma unvanını alarak Komisyondan geldiği haliyle yasalamaştır. Ve uyarılarımızın bir kısmı çok geçmeden sıkıntılar olarak zuhur etti. Hizmet puanı hesaplama yönteminin yanlış olduğu yönündeki uyarımız dikkate alınmadığı için Kanunun uygulanmasını sağlayacak Yönetmelik bir türlü hazırlanamadı. Çünkü Kanunun mevcut haline göre bir düzenleme yapılmasının mümkün olamayacağı görüldü. Kanunun o maddesinin yeniden düzeltilmesi gerekiyordu ama bir kanuni düzenlemenin, üstelik de yeni değişmiş bir kanun maddesi için yapılması o kadar kolay değildi. Bu yüzden bir "Torba Kanun" beklenerek söz konusu değişiklik ancak gerçekleştirilebildi. Torba Kanun diye adlandırılan ve TBMM'nin 2 Ocak 2014 tarihli oturumunda kabul edilen "Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun", 18 Ocak 2014 tarihli ve 28886 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi.

Torba Kanunla 2012 yılının Kasım sonuna kadar çıkartılması gereken uygulamaya ilişkin yönetmeliğin bir yıldan fazla bir zamandır çıkartılamamasının müsebbibi olan hizmet puanının hesaplanmasıyla ilgili yanlışlık geç de olsa ortadan kaldırılmış oldu. Bunu da 22 Ocak 2014 tarihli ve "Torba Kanun Eczacılık İçin Ne Gibi Değişiklikler Getiriyor?" başlıklı yazımızda ele almıştık.

12 Mayıs 2012 tarihinde kabul edilip 31 Mayıs 2012 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Kanun'da değişiklikler yapılmasını içeren 6308 sayılı Kanun'un altı ay içinde yürürlüğe girmesini zorunlu kıldığı Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik, yukarıda bahsettiğim hatanın 18 Ocak 2014 tarihinde yayımlanan değişiklikten sonra bir süre de hazırlık safhasından sonra yaklaşık bir buçuk yıllık bir gecikmenin ardından 12 Nisan 2014 Cumartesi günü Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girdi. Bu yeni değişikliklerle alakalı olarak 26 Nisan 2014 tarihinde "Eczacılar ve Eczaneler Hakkında Yönetmelik Neleri Değiştiriyor?" başlıklı yazımızı kaleme aldık. Söz konusu Yönetmeliğin yürürlükten kaldırdığı 1993 tarihli Yönetmelikte en köklü değişikliğe eczacıların görüşleri ve ihtiyaçları doğrultusunda 2004 yılında gidilmiş ve eczacıların yaşadığı sıkıntılardan bir kısmı bu değişikliklerle giderilmişti. 2014 yılında TEB'nin baskıları sonucu 2004 öncesinden daha sıkıntılı

maddeler içeren bu yeni Yönetmelikle birlikte eczacıların sıkıntıları ve buna bağlı olarak şikayetleri daha da arttı.

Eczacı camiasında bu Yönetmeliğe yönelik eleştirilerin birçoğu aslında Kanunda yer alan hükümlerle ilgili olduğu ve Kanun yaklaşık iki yıldır yürürlükte olduğu için anlamsız bulduğumuz tartışmalardan bağımsız olarak Yönetmeliğe özgü sıkıntılı bulduğumuz durumları aşağıdaki başlıklar altında tek tek ele alıp itirazlarımızı gerekçeleriyle birlikte izah ettik.

- 1- Yardımcı eczacı çalıştırma zorunluluğu ve yaptırımı
- 2- Eczanelerin kapısının caddeye bakma zorunluluğu
- 3- Hizmet puanı hesaplanması
- 4- Eczane açmak için verilen 60 gün zor(unlu)luğu
- 5- Eczaneler arası ilaç takasının il içi eczaneler ile sınırlandırılması
- 6- Yapı ruhsatı veya yapı kullanım izin belgesi
- 7- Eczanenin internet sitesi kuramaması

Bu sorunların en başında eczanelerin açılabilmesi için "yapı ruhsatı veya yapı kullanım izin belgesi" istenmesi idi ki özellikle binaların çoğunun ruhsatsız ve yapı kullanım izin belgesiz olduğu başta İstanbul olmak üzere birçok şehrimizde yeni eczane açılmasını neredeyse imkânsız kılmaktaydı. Bu sorunlar üzerine yoğun görüşmeler yapıldı. Ardından 24 Ağustos 2014 tarihinde bir Yönetmelik değişikliği yayımlandı ve ne yazık ki tam bir hayal kırıklığı yarattı. Beklenen değişikliklerin hiçbiri yoktu ve sadece Kurumun kendi işleyişine yönelik hükümler içermektedir. Bu durumu 25 Ağustos 2014 tarihli ve "Dağın Doğurduğu Fare: Eczaneler Yönetmeliği Değişikliği" başlıklı yazımızda eleştirmiş ve bir önceki yazımıza atıfla yapılması gereken değişiklikleri mevzuat hazırlama tekniğine uygun olarak bir taslak haline getirip yazımızın ekine koymuş idik.

Son değişikliğin üzerinden bir buçuk yılı aşan bir zaman geçtikten sonra 28 Mart 2016 tarihinde bir Yönetmelik değişikliği daha geldi ki bu da bekleneni yerine getirmekten uzaktı. O kadar müzakerelere rağmen bahse konu sorunlardan sadece biri olan "yapı ruhsatı veya yapı kullanım izin belgesi" hususunda düzeltme sağlanarak fıkra "ya da "bağlı bulunduğu belediye tarafından dükkân veya işyeri olarak kullanılabilmesine

dair resmî belgesi" ifadesi eklenmek suretiyle sorun giderilmiş oldu. Buna da şükür denildi. Şu andaki duruma şöyle bir göz atacak olursak bizim yazılarımızda belirtmediğimiz ama daha sonradan fark edilen önemli sorunlardan olan ve müzakerelerde defalarca talepte bulunulan tabela ve sıcaklık/nem ölçer meselesi ise çözümlenmek yerine geçici maddeler ile tanınan süre tekrar tekrar uzatılmak suretiyle ertelenmektedir. En son 11 Mart 2017 tarihindeki bir değişiklikle mevcut eczaneler için 31 Aralık 2018 tarihine kadar erteleme getirilerek sorun şimdilik halî altına süpürülmüş oldu.

Eczane tabelalarında standart denilmekle birlikte tek tip tabela uygulamasının zorunlu hale getirilmiş olması zaten sıkıntılı olan eczaneleri daha da sıkıntıya sokmaktadır. Sıcaklık/nem ölçer ise hiçbir ülkede örneği bulunmayan bir uygulanma olup eczaneleri ekonomik anlamda daha da zora sokabilecektir. Kanun değişikliği ile oluşturulmuş bir kavram olmasına rağmen son zamanlarda yeni bir kılavuzla gündeme gelen yardımcı eczacı çalıştırma zorunluluğu kriterleri, zaten zor durumda olan eczaneleri üstelik ücreti de kanunla belirlenmiş olması dolayısıyla daha da zorlayacak duruma gelmiştir.

Yine aynı Kanun değişikliği ile getirilen ikinci eczacı çalıştırma zorunluluğunun da ücretinin kanunla belirlenmiş olması, zorunlu olmadığı halde eczanesinde eczacı çalıştırmak isteyenleri caydırıcı etki göstermektedir. Eczacılık fakültelerinden bu yıldan itibaren mezun olanların ilçe bazında eczane sayılarında sınırlama getiren kanun değişikliği ile birçok şehirde eczane açma şansının olmaması dolayısıyla bu eczacıların ücret yüksekliği gerekçesiyle eczanelerde istihdam edilmemesi önemli bir sorundur. Bir de "Mesul müdür ve varsa ikinci eczacı ve yardımcı eczacıların eczanede bulunması zorunludur" hükmündeki "ve" ibaresi ile her ikisinin de aynı anda eczanede bulunması zorunluluğu getirilmektedir. Ayrıca mesul müdür eczacı ile ikinci ve yardımcı eczacıların görev tanımlarının tam anlamıyla yapılmamış olması başka bir sıkıntı kaynağıdır.

Eczanelerin ilçe bazında sınırlamanın büyükşehir statüsünde olan şehirlerde farklı bir şekilde ele alınmaması da bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Özellikle İstanbul gibi metropollerde ilçe sınırları bazen sadece bir cadde ya da

sokak olabilmektedir. Eczanesini aynı sokakta karşı tarafa nakil etmek isteyen eczacılar nakli gerçekleştirememektedirler. Kanunun "Eczane devirlerinde hizmet puanının yarıya düşürülmesi" şeklindeki hükmünde devralan kişinin bir hakkı mı yoksa sadece mekânı mı devraldığının ayrımı yapılmadığından sadece mekânı devreden eczacıların da hizmet puanının düşmesi bir hak kaybına yol açmaktadır.

Eczanelerde satılabilecek ürünlerin kanunla belirlenmesi de başka bir sıkıntı kaynağı olmaya devam etmektedir. Münhasıran eczanelerde satılması zorunlu olanlar dışında eczanede satılabilecek ürünlerin sayılması, orada sayılmayanların satılmasının yasak olduğu şeklinde yorumlanabilmekte ve bazen eczacılara ceza gerekçesi olabilmektedir. Eczanelerin kapısının caddeye bakma zorunluluğu, eczaneler arası ilaç takasının il içi eczaneler ile sınırlandırılması, eczane vitrinlerinde ilaç dışı ürünlerin tanımlarının yasak olması ve eczanenin internet sitesi kuramaması gibi hususlar da ayrıca eczacıların gündeminde yer alan diğer sorunlardır.

Bir de eczanelerde çalışan kalfalarla ilgili yaşanan bir sorun var. Eczanelerde halen çalışan kalfaların eczane teknikeri olarak çalışabilmeleri için kanunla getirilen geçici hükmün yetersiz olması dolayısıyla bazılarının bu haktan istifade edememeleri sonucunu doğurmuştu. Bu konuda kanun değişikliği yapılması için yapılan hazırlık Bakan değişiklikleri ve seçim süreçleri dolayısıyla yapılamamıştır.

Sonuç olarak 2012'den sonra eczacılıkla ilgili Kanun ve Yönetmelikte yapılan değişiklikler eczacıların mevcut sorunlarını daha da arttırmış, bu sorunların giderilmesi için köklü düzenleme yapılmak yerine pansuman tedbirlerle sorunlar ertelenmeye çalışılmıştır.

Kaynaklar

Tokaç, Mahmut, İVEK web sitesinde yayımlanan makaleler

Tokaç, Mahmut; Kırmızı Çizgi (Osmanlıdan Günümüze Eczacılık Mevzuatının Serüveni), İVEK Yayını, İstanbul, 2012.

Tokaç, Mahmut; "Eczaneler Mevzuatının Son 25 Yıllık Gel-Git'leri" (Poster), İVEK 3. Uluslararası İlaç ve Eczacılık Kongresi, İstanbul, 26-29 Nisan 2017.